לבתר דנפק אמר להו עולא הכי אמר רבי אלעזר אפי' מיתמי, אמר ר"נ אשתמטין עולא, הוה עובדא בנהרדעא ואגבו דייני דנהרדעא, הוה עובדא בפומבדיתא ואגביה רב חנא בר ביזנא, אמר להו ר"נ זילו אהדורו, ואי לא, מגבינן לכו לאפדנייכו, א"ל רבא לר"נ: הא עולא, הא רבי אלעזר, הא דייני דנהרדעא, והא רב חנא בר ביזנא, מר כמאן סבירא ליה? א"ל אנא מתניתא ידענא דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים. מטלטלין נקנין עם הקרקע ואינן נקנין עם העבדים. לימא כתנאי: מכר לו עבדים וקרקעות: החזיק בעבדים לא קנה קרקעות, בקרקעות לא קנה עבדים. קרקעות ומטלטלין: החזיק בקרקע קנה מטלטלין, במטלטלין לא קנה קרקע. עבדים ומטלטלין החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין במטלטלין לא קנה עבדים. והתניא החזיק בעבדים קנה מטלטלין. מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר עבדים כמקרקעי דמי ומר סבר עבדים כמטלטלין דמי? אמר רב איקא בריה דרב אמי דכ"ע עבדים כמקרקעי דמי והתניא קנה שפיר והתניא לא קנה בעינן קרקע דומיא דערים מצורות ביהודה דלא ניידי. דתנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. מנהני מילי? אמר חזקיה דאמר קרא ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצורות ביהודה. איכא דאמרי אמר רב איקא בריה דרב אידי דכ"ע עבדי כמטלטלין דמי והתניא לא קנה שפיר הא דתניא קנה, בעודן עליו, וכי עודן עליו מאי הוי, חצר מהלכת היא וחצר מהלכת לא קנה, וכי תימא בעומד, והא אמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה, עומד ויושב לא קנה? והלכתא בכפות. והתניא החזיק בקרקע קנה עבדים? התם בעומדין בתוכה, מכלל דהאי לא קנה כשאין עומדין בתוכה, הניחא להך לישנא דאמר רב איקא בריה דרב אמי עבדי כמטלטלי דמי היינו: דאי עומדין בתוכה אין, אי לא, לא, אלא להך לישנא דאמר עבדי כמקרקעי דמי למה לי עומדין בתוכה, הא אמר שמואל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן. וליטעמיך להך לישנא דאמר עבדי כמטלטלין דמי למה לי עומד בתוכה

הא

לבתר דנפק · ר"נ: **אמר להו עולא** · ליושבין לפניו: **הכי אמר ר' אלעזר אפילו מיתמי** · דעבדא כמקרקעי דמי: **אשתמטין עולא**. נשמט ממני וירא משום דס"ל עבדא כמטלטלי דמי ומתיירא הוא שמא אקפחנו בהלכות ובקושיות: **הוה עובדא ואגבו דייני דנהרדעא** · אפי' מיתמי: **הא עולא** · **והא ר' אלעזר כו'** · דכולהו סבירי להו כמקרקעי דמו: **מר** · דאמר כמטלטלי כמאן ס"ל: **פרוזבול** · מפרש בגיטין (דף לו·) שתיקן הלל הזקן פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית המלוה: **חל על הקרקע** · דכיון דלא מחוסרי גוביינא וזה כתב לו עליהן שכל חוב שיש לו עליו שיגבנו כל זמן שירצה קיימי ברשותיה דמלוה: **נקנין עם הקרקע** · אם מכר לו קרקע ומטלטלין והחזיק בקרקע קנה מטלטלין אע"פ שלא משך: **ואין נקנין עם העבדים** · שאם החזיק בעבדים לא קנה מטלטלין ויכול מוכר לחזור במטלטלין אלמא עבדא כמטלטלי: **ה"ג בקרקע לא קנה עבדים** · ואע"ג דס"ל להאי תנא עבדים כמטלטלין דמי אפ"ה לא קנה אלא א"כ עומד העבד בתוכה בשעה שהחזיק בה כדמתרץ לקמן שאני מטלטלי דניידי ממטלטלי דלא ניידי: **דומיא דערים מצורות** · דמהאי קרא נפקא לן במס' קדושין דמטלטלין נקנין בחזקת קרקעות דכתיב ויתן להם אביהם מתנות עם ערי מצורות הלכך בעינן מקרקעי דלא ניידי כי התם: **חצר מהלכת היא** · אינה קונה לבעליה כלום דלאו חצר היא במהלכת: **והלכתא** · הא דמתרצינן דקנה ליה עבד, בעודן עליו, כגון שהעבד כפות שאינו ראוי לילך דדמי לחצר: **והתניא החזיק בקרקע קנה עבדים** · ולעיל קתני דלא קנה: **בעומדין בתוכה** · והיא דלעיל בשאין עומדין בתוכה: **הניחא להך לישנא** · דאוקי רב איקא לעיל להיא מתני' דעבדי כמטלטלי דמי כו':

הא

תורה אור

בין ע"פ לבשטר דבמלוה בשטר גובה משום נעילת דלת ובמלוה על פה לא גבי משום דליכא קלא ובשטר אית ליה קלא אבל מיתמי מה לי מלוה ע"פ מה לי מלוה בשטר אלא ודאי כל היכא דגבי מלקוחות משום נעילת דלת גבי נמי מיתמי כמו מלוה בשטר או מלוה הכתובה בתורה למ"ד ככתובה בשטר דמי או כשעמד בדין גבי נמי מיתמי אבל במלוה על פה כיון דלא חש לעשות שטר לגבות מלקוחות כי לא גבי נמי מיתמי ליכא נעילת דלת וה"פ א"ר אלעזר אפי' מיתמי בלא אפותיקי משום דהוי כקרקע לא מיניה פי' בלא אפותיקי לא גבי אלא מיניה ופריך מיניה לכול' ומשני באפותיקי וגבי נמי מיתמי ומלקוחות א"כ דקרי מיניה אע"ג דגבי נמי מיתמי כיון דמכח הלוה שעשאו אפותיקי קא גבי:

זילו אהדורו · חשיב להו כטועה בדבר משנה:

אנא מתניתא ידענא · אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן דכמקרקעי דמי לענין אונאה ושבועה אור"י דהכא לא איירי אלא במילי דרבנן ולגבות מיתמי ומלקוחות וסבר שעבודא לאו דאורייתא ולא גבי אלא מדרבנן ולענין פרוזבול וקנין אגב דהוי נמי מדרבנן וקרא דערים מצורות אסמכתא בעלמא היא ולקמן דקאמר להך לישנא דאמר עבדא כמקרקעי דמי למה לי עומדים בתוכה למ"ד נמי כמטלטלי דמי הוה מצי למיפרך דהא לא חשיב כמטלטלי אלא לענין מילי דרבנן אלא דבלאו הכי פריך שפיר והא דבעי למידק בפ' המוכר את הבית (ב"ב סח·) אי עבדא כמטלטלי דמי או כמקרקעי דמי ממתני' דהיו בה עבדים ובהמה כולן מכורין ומייתי לה נמי בפרק מי שמת (שם קנ·) גבי מטלטלין של פלוני לא שייכא הכא כלל דהתם בלשון בני אדם תלינן:

פרוזבול חל על הקרקע · אין כותבין פרוזבול אלא על דבר שאי אפשר לכלותו ואע"ג שכותבין על עציץ נקוב (גיטין לז.) כיון דחשיב קרקע לא פלוג רבנן:

מכר לו עבדים וקרקעות · בקנין אגב איירי דאי מטעם חצר אמאי מפליג בהחזיק בקרקע בין עבדים למטלטלין דאי משתמרת לדעתו בתרוייהו קני ואי באין משתמרת לדעתו בתרוייהו לא קנה:

בעינן דומיא דערים מצורות · והחזיק בקרקע לא קנה עבדים משום דאין קרקע נקני' באגב: **והלכתא** בכפות · [א] וצ"ל נמי דמיירי בישן דכפות מהני דלא הוי חצר מהלכת וישן מהני דהוי משתמרת לדעתו כדאמרינן בגיטין פרק הזורק (דף עח·) גבי כתב גט לאשתו ונתנו ביד עבדו ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא מדעתה ופריך ישן אמאי הוי גט חצר מהלכת הוא וכ"ת ישן שאני והאמר רבא כל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה והלכתא בכפות אלמא אע"ג דמוקי לה בכפות אפ"ה ניעור אינו גט ואין לפרש הלכתא בכפות כלומר לא חשיב מהלכת ולא דמי לעומד ויושב וכיון דכפות מועיל ישן נמי מועיל דא"כ דבשאין כפות איירי רבא אמאי קאמר רבא ניעור אין גט משום דהוי חצר המשתמרת שלא לדעתה תיפוק ליה דהוי חצר מהלכת וכן פ"ה פרק הזורק והלכתא בכפות ובהגהות קאמר רבא דניעור אין גט וכן פסקו הלכות גדולות דכפות וישן בעינן:

בעומדין בתוכה · והא דקאמר לא קנה באין עומדין בתוכה ואפ"ה במטלטלין קנה דלא בעינן צבורין במטלטלין דלא ניידי ולקמן דדייקינן והא קי"ל דלא בעינן צבורין מגופה הוה מצי למידק: **למה** לי עומדין בתוכה · פי' על כרחך לא מטעם חצר קנה דהא עבדים אין משתמרין לדעתו ואפי' עומד בלא שדהו דהוי עבד כלבי רץ כדרכו ומטעם אגב נמי לא קנה דקרקע אין נקנית אגב קרקע ואפי' אמר קני קרקע הסמוכה לתחום ואגבה תקנה העליונה דהשתא הוי זו על גב זו לא קני באגב אלא ע"כ הא דקני היינו מחמת דחשיב כמחובר · וא"כ אפי' אין עומדין בתוכה נמי דהוי כעשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן והא דקאמר שמואל בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נד·) לא קנה אלא מקום מכושו בלבד היינו בנכסי הגר דהפקר אבל אם דעת אחרת מקנה אותו קנה הכל והא דקאמר התם דמגל מפסיק היינו נמי בנכסי הגר או במכר ולא נתן להם דמי כולם דדמי כולם בעינן כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף כז:) :

שאני

על קושייתם הא כתבו בסמוך ד"ה למה לי כו' פי' על כרחך כו'. ביאור דבריהם בזה דאמרי' מכלל דאי אין עומדין בתוכה ל"ק דמשמע בזה מדקתני עומדין בתוכה דקנה הוא דקשיא דגם באין עומדין בתוכה לקני. והיינו דבלא"ה ל"ק די"ל דעבד לא הוי כמחובר לקרקע ולא מהני בו חזקה דקרקע אלא מדקני בעומדין בתוכו ע"כ דהוי כמחובר ממילא גם באין עומדין לקני מדין י' שדות. וא"כ ממילא ניחא דאי עבדי כמטלטלין ניחא די"ל דלא הוי כמחובר ועומדין דקנה מדין אגב ובאין עומדין לא קני מדין חזקה. אף דבדאורייתא הוי כקרקע מ"מ לא הוי כמחובר אבל למ"ד דכמקרקע א"כ מקני בעומדים בתוכה ע"כ מדין חזקה ומוכח דהוי כמחובר ג"כ קשה דגם באין עומדין לקני מדין י' שדות ונלע"ג :

מסורת הש"ס

פ"א לומר כפני

[יבמות נט. גיטין לט. ב"ב כח. קנ.]

קדושין כו.

[נ"ל אמי]

גיטין כא. עח. ב"מ ט:

קדושין כז. ב"ב נד.

עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פ"ט מהל' שמטה ויובל הלכה יט סמג לאוין רעא טור ש"ע ח"מ סימן סז סעיף כב:

[קידושין כט:]

קיב ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רב סעיף א:

קיג ג מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ט:

[נ"ל וכו']

קיד ד מיי' שם הל' יא ועי' בהשגות ובמ"מ טור ש"ע שם סעיף א:

[ועי' תוס' ב"ב קטה: ד"ה לא]

קטו ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

קטז ו ז ח מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ט:

קיז ט מיי' שם הלכה יא ועיין שם טור ש"ע שם סעיף ה:

קיח י מיי' שם פ"א הלכה יט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' קצב סעיף יב:

רבינו חננאל

וקיימא לן כרבא . אמר עולא הלכה גובין מן העבדים אפי' מן היתומים כו' אמר ליה רבא לרב נחמן הא עולא והא ר' אלעזר והא דייני דנהרדעא והא רב אחא בר ביזנא כולהו סבירא להו גובין מן העבדים מר כמאן סבירא ליה . אמר ליה אנא מתניתא ידענא דתני אבימי פרוזבול חל על הקרקע ואינו חל על העבדים מטלטלין נקנין עם הקרקע ואין נקנין עם העבדים וקי"ל כרב נחמן ואמר לימא כתנאי מכר לו עבדים וקרקעות החזיק בעבדים לא קנה קרקעות בקרקעות לא קנה עבדים כו'. ותניא אידך החזיק בעבדים קנה מטלטלין כו' והלכתא בכפות קשורות ידיו ורגליו שאינו יכול לזוז ממקומו ומכר לו העבד והכלים שעליו החזיק בזה העבד הכפות קנה מטלטלין שעליו וכו'. והא דתניא החזיק בקרקעות קנה העבדים בעומדים·

[נ"ל עבדה]

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה והלכתא בכפות וצ"ל כו'. כ"כ ורמב"ם חולק (ועי' בהגר"א ח"מ סי' רב ס"ק מו ובהא"ע סימן קלט ס"ק יט):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אנא כו' וקנין אגב דהוי נמי מדרבנן · עי' קדושין דף ה ע"א תוס' ד"ה ומנין שאף בשטר ולקמן קד ע"ב ד"ה אגב: **בא"ד** הוה מצי למפרך . קשה לי

נושא (המשך)
טיעת ר' נחמן
בהגדרת עבד

נושא/מגבה
ו-נסיון
(הבאיג)
הגדרת עבד כקרקע
כמה תנאים

ג' לשונות
בג' איקא
לומר
שהתנאים
יתובאו
בנסיון אינם
חולקים
בהגדרת עבד

נושא
קניית
מטלטלין אגב
עבד

נושא
לייגב ב'
ברייתות
בא' קתני
החזיק בקרקע
קנה עבדים
ובב' קתני
החזיק בקרקע
לא קנה עבדים